



Poticanje optimizma

|| N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Otvorih televizor kad čujem: na nekom američkom sveučilištu studenti uče sve iz petnih žila jer znaju – kaže reporter – da su im sva vrata otvorena. I bit će da je tako. Upoznao sam u Americi čovjeka koji je došao u novu domovinu s jedva deset dolara u džepu – a sada je milijunaš. Ima i tamo, da se razumijemo, sirotinje i beskućinka, nisu svi u Americi milijunaši. No svima su vrata otvorena. Ako si marljiv, sposoban i uporan, uspjeh neće izostati. Ako ne uspiješ – sam si si kriv.

I veli naš nadobudni novinar da bi i u nas trebalo biti tako. Trebalo bi – a nije.

Na pisanje ovog priloga potakla me poruka, poslana elektroničkom poštom, jednog našeg starijeg kolege. Evo što piše:

Eto, npr. ja sam najstariji docent na Zagrebačkom sveučilištu, po stažu. U docenta sam izabran u 11. mjesecu 1999. godine (Sve-mir 1999 – poznata serija!) i sad mi ide 68489. reizbor. Zašto već nisam barem izvanredni profesor? E pa, imam ja radova i za savjetnika, ali nemere to tako lako u nas. U profesore prvo moraju oni koji znaju onu famoznu ... , svi su se iz te grupe izgurili u profesore. Sada primjenjujemo pravila izvrsnosti, a ja nisam izvrstan, a oni jesu, pa ću do penzije biti docent. Osim ako ne poduzmem pravne akcije, što je zapravo žalosno, ali moguće. Oni svi imaju lošije scijentometrijske parametre od mene, ali oni su izvrsniji.

Što da radi naš *docens aeternus*? Ako poduzme pravne akcije, tj. podigne tužbu protiv svoje institucije, presudu neće dočekati do mirovine ili dok se ne preseli u vječnost, *in aeternitatem*. Hoće li i tamo podučavati studente, u zvanju docenta – naravno – nije na meni da znam, ali znam da on svojim kolegama koji su ga pretekli u nastavnom zvanju ne može ništa. Oni se bave onime čime se on ne bavi, pa će čitatelj možda reći kako je to neko važnije područje znanosti, no riječ će prije biti o tome da su se oni udružili u zločinačkom pothvatu uzajamnog podizanja kako akademskog tako i materijalnog statusa. Jer što ima lakše nego da svi članovi nekog zavoda jedan drugog nadopisuju na radove i uzajamno se citiraju. Nitko nikog ne pita zašto je nekog stavio ili izostavio staviti kao koautora na svoj rad. Još se manje pita tko je koga i zašto citirao.

Ruka ruku mijе – lice obadvije. Neće biti da je tako. Ruka ruku mijе, ali lice dobiva pljuske od obje ruke, s obje strane. U takvoj se situaciji našao, nažalost, i naš kolega.

Nije on jedini, dakako. Koliko ima mladih i ne više tako mladih znanstvenika koji imaju sve uvjete za više znanstveno, pa i nastavno zvanje, pa nikome ništa. Mnogi od njih su čak izabrani na fakultetu, ali kakva im korist od toga kada se na njihovoj matičnoj instituciji za njih ne otvara radno mjesto. Kakav poticaj za rad imaju ti i takvi naši kolege? Zašto bi, uostalom, išta radili?

To se pitanje samo po sebi postavlja. Imam već gotovo četiri desetljeća radnog staža, a još nisam čuo da bi netko bio zbog svojeg nerada, lijenosti i nesposobnosti na bilo koji način destimuliran. Jedna moja kolegica u sedam godina nije imala nijedan znanstveni rad, a ni voditelj laboratorija u kojem sam radio nije bio mnogo bolji od nje. Ako se koga prozivalo zbog narušavanja radne discipline i kvarenja međuljudskih odnosa, to su bili mahom kolege koji su htjeli raditi više, ne manje. Možete li misliti kakav je trn u oku *docens aeternus*, o kojem pišem, kad ima više radova od svojih kolega na zavodu koji su već u zvanju redovnog profesora. Stalno im pod nos meće da je bolji od njih. Ta tko to može trpiti i otrpiti.

Pa kad je tako, onda je najbolje šutjeti. A to znači ne raditi ništa. Ima toliko stvari izvan znanosti koje mogu ispuniti čovjeka. Moj je bivši šef (onaj koji nije ništa radio) svaki dan išao kući oko podneva da skuha ručak. Ja sam se pak posvetio pisanju. Nalazim se u najvišem zvanju (znanstveni savjetnik u trajnom zvanju), a usto mi je ostalo još malo do mirovine. I tko mi što može.

Ne može, ruku na srce, ni mlađima. Pomiriš se sa sudbinom, svjestan da ćeš do mirovine ostati asistent ili docent – i ne radiš ništa. Ljudski se potencijali ne iskorištavaju, propadaju mladi i sposobni, a s njima propada i svekolika naša znanost. "Sagradit ćemo institute, nove fakultete i studentske kampuse", hvastaju se neki, no tko će u tim institutima i fakultetima raditi to nikoga nije briga. Možda će se onda netko sjetiti da "najstarijeg docenta na Zagrebačkom sveučilištu" po brzom postupku promovira u redovnog profesora, tko zna. (Ova posljednja rečenica služi za poticanje optimizma. Da bar naslov opravdam...)

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr